

Điều chỉnh quy hoạch Công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng

Planning Adjustment of Phu Thuong Park Based on the Multi-layered Green Corridor Model

> TS.KTS NGUYỄN VĂN TUYẾN

Khoa Kiến trúc và Quy hoạch, Trường Đại học Xây dựng Hà Nội

TÓM TẮT

Công viên công cộng phường Phú Thượng được UBND TP Hà Nội phê duyệt tại Quyết định số 6268/QĐ-UBND ngày 17/12/2025. Công viên thuộc hành lang dọc hai bên sông Hồng, có tính chất là trục không gian cây xanh, mặt nước, cảnh quan và văn hóa lịch sử. Tuy nhiên, giải pháp quy hoạch mới dừng lại ở phân khu chức năng đất, các giải pháp tổ chức không gian chỉ mang tính định hướng và bố cục mặt bằng, hình dáng công trình chưa được xác định cụ thể. Đặc biệt các giải pháp đưa ra chưa gắn với địa hình tự nhiên, thủy văn và công trình di tích hiện có. Nhằm bổ sung giải pháp quy hoạch cho đồ án, bài viết sử dụng phương pháp phân tích định tính, trên cơ sở lý thuyết và hiện trạng, đối chiếu với phương án quy hoạch đã được duyệt để đề xuất giải pháp quy hoạch công viên theo mô hình hành lang xanh đa tầng. Từ đó, đưa ra các kịch bản điều chỉnh quy hoạch công viên thích ứng với ngập lũ và địa hình cảnh quan sông Hồng.

Từ khóa: Điều chỉnh quy hoạch; hành lang xanh đa tầng; công viên ven sông; thích ứng ngập lũ; hạ tầng xanh.

ABSTRACT

The Phu Thuong Public Park was approved by the Hanoi People's Committee under Decision No. 6268/QĐ-UBND dated December 17, 2025. Located within the corridor along both banks of the Red River, the park functions as a green, water-based, landscape, and historical-cultural spatial axis. However, the approved planning solution mainly focuses on land-use functional zoning, while spatial organization strategies remain limited to general orientations and layout compositions; the architectural forms and configurations of structures have not yet been clearly defined. In particular, the proposed solutions have not been adequately integrated with the natural topography, hydrological conditions, and existing heritage structures. To supplement the planning framework of the project, this study employs a qualitative analytical approach based on theoretical foundations and site conditions, in comparison with the approved planning scheme, in order to propose planning solutions for the park following a multi-layered green corridor model. Accordingly, the study develops adjustment scenarios for the park planning that enhance adaptability to flooding as well as the topographical and landscape characteristics of the Red River environment.

Keywords: Planning adjustment; multi-layered green corridor; riverside park; flood adaptation; green infrastructure.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng được phê duyệt năm 2022 bao phủ khoảng 10.996,16 ha thuộc 55 phường, xã của 13 quận, huyện cũ; trong đó khu vực hành lang sông được xác định là không gian thoát lũ, trục xanh và trục cảnh quan chủ đạo của khu đô thị trung tâm (UBND TP Hà Nội, 2022). Các nguyên tắc nền tảng của phân khu này nhấn mạnh không nâng cao các tuyến để bồi hiện có, không thu hẹp không gian thoát lũ và phải tuân thủ quy hoạch phòng, chống lũ hệ thống sông Hồng - sông Thái Bình.

Trong bối cảnh đó, công viên công cộng phường Phú Thượng (gọi tắt là Công viên Phú Thượng) nổi lên như một trường hợp không gian xanh trong hành lang sông Hồng điển hình. Theo quyết định số 6268/QĐ-UBND, dự án quy mô khoảng 19,99 ha, nằm ven sông Hồng, giáp chân cầu Thăng Long và đường An Dương Vương (xem hình 1); định hướng là không gian công cộng sinh thái - văn hóa - lịch sử với mật độ xây dựng thấp, ưu tiên cây xanh, mặt nước

và các hoạt động cộng đồng (UBND TP Hà Nội, 2025). Tuy nhiên, quyết định phê duyệt hiện mới dừng ở việc xác định tính chất công viên và phân khu chức năng sử dụng đất, trong khi các chỉ tiêu kỹ thuật và giải pháp thiết kế công trình sẽ được cụ thể hóa ở giai đoạn lập dự án. Đáng chú ý, hồ sơ quy hoạch chưa làm rõ các nội dung liên quan đến thích ứng ngập lũ, bao gồm cao độ chi tiết, tần suất ngập, tiêu chí phân khu theo rủi ro và cơ chế vận hành không gian theo chu kỳ mùa nước.

Khoảng trống nghiên cứu vì thế nằm ở chỗ: phần lớn cách tiếp cận hiện hành vẫn xem công viên ven sông như đối tượng cảnh quan - sử dụng đất, thay vì như một hệ không gian thủy văn - sinh thái động (Liao, 2012). Trong lý thuyết thích ứng, các đô thị ven sông cần chuyển từ tư duy "chống lũ" sang "sống chung với lũ", tức chấp nhận ngập có kiểm soát, tổ chức chức năng theo cao độ và dùng giải pháp "safe-to-fail" thay cho phụ thuộc hoàn toàn vào cấu trúc cứng (Ahern, 2011).

Hình 1. Minh họa không gian quy hoạch Công viên Phú Thượng được công bố
(Nguồn: Tác giả tổng hợp, 2026)

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích định tính, kết hợp ba lớp tư liệu. Thứ nhất là văn bản pháp lý gồm Luật Đề điều, Nghị định 113/2007/NĐ-CP, Quyết định 257/QĐ-TTg về quy hoạch phòng, chống lũ, Quyết định 1045/QĐ-UBND về quy hoạch phân khu sông Hồng và Quyết định 1409/QĐ-BNNMT ngày 21/4/2026 về phê duyệt Quy hoạch thủy lợi lưu vực sông Hồng - Thái Bình thời kỳ đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050. Thứ hai là tài liệu công bố chính thức về quy hoạch chi tiết Công viên Phú Thượng và dự án. Thứ ba là khung lý thuyết quốc tế bao gồm “Green Corridor”, “Nature-based Solutions”, “Blue-Green Infrastructure”, “Room for the River” và “Dynamic Adaptive Policy Pathways”.

Về kỹ thuật phân tích, bài viết sử dụng phương pháp so sánh trường hợp theo khung khái niệm thay vì đối chiếu hình thức đơn thuần. Trong đó, “Green Corridor” cung cấp cơ sở lý luận về tổ chức không gian liên tục và kết nối sinh thái; “Room for the River” được sử dụng như chuẩn tham chiếu về giải pháp nhường không gian cho nước; “Dynamic Adaptive Policy Pathways” được dùng để xây dựng các kịch bản điều chỉnh theo các cấp độ; còn “Nature-based Solutions” và “Blue-Green Infrastructure” cung cấp cơ sở cho lựa chọn giải pháp sinh thái và hạ tầng xanh.

3. KHUNG LÝ THUYẾT VÀ BỐI CẢNH KHU VỰC LẬP QUY HOẠCH CÔNG VIÊN PHÚ THƯỢNG

Hành lang xanh (green corridor) là một khái niệm quan trọng trong sinh thái cảnh quan, được hiểu là dải không gian liên tục hoặc bán liên tục có vai trò kết nối các hệ sinh thái, cho phép dòng chảy sinh học, vật chất và năng lượng được duy trì trong một hệ thống lãnh thổ (Forman, 1995). Trong quy hoạch đô thị, khái niệm này được mở rộng thành cấu trúc không gian chiến lược nhằm liên kết các khu vực xanh, mặt nước và không gian mở, đồng thời đảm bảo tính liên tục về sinh thái và chức năng môi trường (Benedict & McMahon, 2006). Tại Việt Nam, khái niệm hành lang xanh được định nghĩa là không gian mở tuyến tính, bao gồm dải công viên cây xanh, đất nông nghiệp hoặc các khu vực tự nhiên, bán tự nhiên được hình thành dưới dạng các dải đan xen bên trong hoặc bên ngoài đô thị vì các mục đích bảo vệ môi trường và cảnh quan (Tuyền, 2022). Đối với các đô thị ven sông, hành lang xanh không chỉ đóng vai trò kết nối sinh thái mà còn là cấu trúc không gian tổ chức các chức năng thích ứng với thủy văn, trong đó cao độ địa hình, dòng chảy và chu kỳ ngập lũ trở thành yếu tố chi phối cách thức sử dụng đất và hình thái không gian. Trên cơ sở đó, khái niệm hành lang xanh đa tầng trong nghiên cứu này được hiểu là sự phát triển tiếp theo của lý thuyết hành lang xanh, tích hợp yếu tố cao độ và rủi ro ngập để hình

thành cấu trúc không gian thích ứng động trong điều kiện hành lang thoát lũ sông Hồng.

“Nature-based Solutions” được IUCN xác định là các giải pháp bảo vệ và phục hồi hệ sinh thái tự nhiên nhằm giải quyết các thách thức phát triển đô thị một cách hiệu quả, nhằm mang lại lợi ích cho con người và môi trường (Cohen-Shacham et al., 2016). Đối với công viên ven sông, lý thuyết khẳng định mặt nước, vùng ngập nước, thảm thực vật chịu ngập và bờ bãi ven sông Hồng không chỉ là “yếu tố cảnh quan”, mà là cấu phần vận hành của hệ sinh thái thích ứng lũ. Nơi mà các tác động nhân tạo vào bờ bãi cần phải cân nhắc dựa trên các yếu tố hiện hữu và sự vận động tự nhiên của dòng sông.

Phương pháp lập kế hoạch “Dynamic Adaptive Policy Pathways” cho thấy việc quy hoạch công viên trong điều kiện bất định không nên đóng khung trong một phương án cố định; thay vào đó là phương án động, cho phép thay đổi giải pháp theo thời gian và không gian khi điều kiện thực tế thay đổi (Haasnoot et al., 2013). Đây là cơ sở lý thuyết để đề xuất phân tầng không gian bãi ven sông Hồng thích ứng lũ.

Hạ tầng xanh “Green Infrastructure” được Ủy ban châu Âu mô tả như một mạng lưới quy hoạch chiến lược gồm các khu vực tự nhiên và bán tự nhiên, được thiết kế để cung cấp các dịch vụ sinh thái (European Commission, 2013). Khi kết nối với yếu tố thủy văn đô thị, khái niệm này phát triển thành lý thuyết BGI (Blue-Green Infrastructure), hướng tới nhấn mạnh khả năng tích hợp cây xanh, mặt nước, bề mặt thấm, vùng trữ nước và thoát nước sinh thái để tăng khả năng chống chịu của đô thị (Pochodyła et al., 2021). Lý thuyết là cơ sở để xây dựng hệ thống hạ tầng xanh cho công viên tại bãi ven sông Hồng.

Chương trình “Room for the River” xuất phát từ quan điểm nêu gây áp lực lên dòng sông bằng công trình cứng sẽ làm gia tăng rủi ro tại các địa điểm khác trong lưu vực sông. Chương trình này được xây dựng để thích ứng với dòng chảy 16.000 m³/s trên các nhánh sông Rhine trong khi vẫn cải thiện chất lượng không gian, thông qua các biện pháp như lùi đê, hạ thấp bãi sông, loại bỏ những chướng ngại vật (STOWA, 2015). Chương trình đã dẫn trở thành lý thuyết quốc tế về quy hoạch hành lang sông theo hướng nhường không gian cho nước. Lý thuyết là cơ sở thay đổi tư duy quy hoạch gắn với xây dựng công trình cố định chiếm dụng không gian của nước trong công trình nhẹ linh hoạt trả lại không gian cho nước.

Về bối cảnh địa điểm, Công viên Phú Thượng nằm trong khu vực bãi ven sông Hồng thuộc phường Phú Thượng, có các yếu tố hiện trạng cần nghiên cứu trong quá trình lập quy hoạch như sau:

- Chế độ thủy văn của sông Hồng có 2 mùa rõ rệt: mùa cạn và mùa nước. Vào mùa mưa, sông Hồng thường có lũ lớn và dồn dập. Trong gần 100 năm qua thì có khoảng 73% số năm có mực nước từ báo động cấp I đến cấp III (tương đương từ 9,5 đến 11,5 m). Đỉnh lũ ngày 20/8/1971 là cao nhất trong 100 năm qua, đỉnh lũ thực tế là 14,13 m, cao hơn mực nước báo động cấp III là 2,63 m (Ảnh, 2001).

- Cao độ hiện trạng khu vực quy hoạch công viên cao trung bình từ +1,77 đến 14,88m và dốc từ đường An Dương Vương ra sông Hồng (UBND phường Phú Thượng, 2026). Các khu vực có địa hình thấp (dưới Báo động cấp II: +10,5m) nằm phía Bắc, bám sát mặt nước sông. Khu vực địa hình trên Báo động cấp II là khu vực phía Nam khu đất, là nơi dân cư sinh sống. Các ao hồ nằm giữa khu vực dân cư, nghĩa trang và đê. Tuyến ngõ 150 An Dương Vương chạy vòng thung, kết nối toàn bộ khu vực hiện trạng với đê sông Hồng (xem hình 2). Đối chiếu với các cấp độ cảnh báo lũ sông Hồng, thì khu vực lập quy hoạch Công viên Phú Thượng có ảnh hưởng trực tiếp của lũ. Trong đó khu vực bãi cát phía Bắc, tính từ ngõ 150 An Dương Vương là khu vực chịu ảnh hưởng mạnh nhất của lũ.

Hình 2. Hiện trạng địa hình khu vực quy hoạch Công viên Phú Thượng (Nguồn: Tác giả tổng hợp, 2026)

• Cảnh quan khu vực quy hoạch gắn với đền thờ Long Đỗ (hay còn gọi đền Thiên Ứng), nhà ở hiện trạng, đất sản xuất nông nghiệp, nghĩa trang, cầu Thăng Long và bãi cát dài ven sông (Hình 2). Giá trị cảnh quan bản địa thể hiện thông qua các yếu tố văn hóa tín ngưỡng, hoạt động sản xuất truyền thống, không gian mặt nước, cây cầu, con đê và địa hình tự nhiên (Hình 3). Các giải pháp quy hoạch cần chuyển tiếp và tích hợp các giá trị hiện hữu này trong quy hoạch sử dụng đất và tổ chức không gian kiến trúc cảnh quan công viên.

Hình 3. Hiện trạng cảnh quan khu vực quy hoạch Công viên Phú Thượng (Nguồn: Tác giả tổng hợp, 2026)

Dưới góc độ pháp lý, các quy định hiện hành về quản lý bãi sông đã đặt ra những ràng buộc chặt chẽ đối với mọi hoạt động xây dựng trong khu vực ngoài đê. Các văn bản đều nhấn mạnh nguyên tắc cốt lõi là bảo đảm khả năng thoát lũ của sông, theo đó mọi can thiệp xây dựng phải không làm suy giảm lưu lượng lũ thiết kế, không làm gia tăng mực nước lũ và không gây biến đổi bất lợi đến chế độ dòng chảy của khu vực (Quốc hội, 2006; Chính phủ, 2007; Thủ tướng Chính phủ, 2016, 2023; Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, 2026; UBND Thành phố Hà Nội, 2022). Trong bối cảnh đó, các giải pháp quy hoạch công viên gắn với “San nền - Nâng cao - Xây dựng kiên cố” hoặc gia tăng mật độ xây dựng đều tiềm ẩn nguy cơ không đáp ứng yêu cầu pháp lý về thoát lũ theo quy định hiện hành. Do vậy, việc quy hoạch công viên cần được tiếp cận theo hướng thích ứng với thủy văn, ưu tiên các cấu trúc phi kiên cố, linh hoạt và cho phép dòng chảy được vận hành thuận theo tự nhiên, vừa đảm bảo tuân thủ quy định pháp luật, vừa khai thác hiệu quả bờ bãi của sông Hồng (Tuyên, 2025).

4. QUY HOẠCH CÔNG VIÊN PHÚ THƯỢNG THEO MÔ HÌNH HÀNH LANG XANH ĐA TẦNG

Mô hình hành lang xanh đa tầng được xây dựng trên lý thuyết hành lang xanh, gắn với nguyên tắc tổ chức không gian theo cao độ địa hình và mức độ rủi ro ngập lũ, đồng thời đáp ứng ba yêu cầu cơ bản: duy trì chức năng thoát lũ và ổn định thủy văn; bảo vệ và phục hồi hệ sinh thái bãi bồi; và tổ chức các hoạt động kinh tế xã hội phù hợp với điều kiện ngập theo mùa. Nguyên tắc cốt lõi của mô hình này là hạn chế tối đa san nền và các can thiệp làm biến đổi hiện trạng địa hình, từ đó duy trì khả năng vận hành thủy văn và thoát lũ của bãi sông theo điều kiện tự nhiên.

Khác với mô hình phát triển công viên đô thị đơn tầng truyền thống, vốn coi không gian là tĩnh và đồng nhất, cách tiếp cận hành lang xanh đa tầng xem cao độ địa hình và các ngưỡng báo động lũ là cơ sở xác định sử dụng đất, mức độ can thiệp xây dựng và hình thái không gian. Điều này cho phép tiếp cận quy hoạch chuyển từ tư duy “kiểm soát lũ” sang “thích ứng với lũ” trong tổ chức không gian Công viên Phú Thượng.

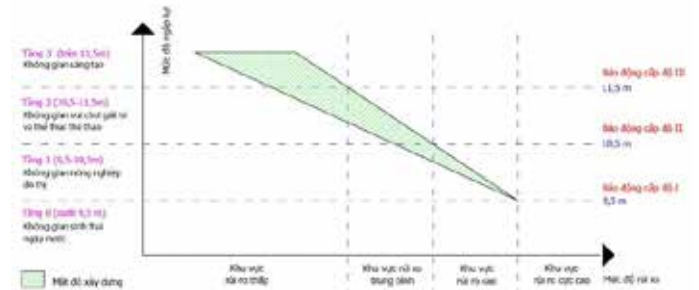
Xuất phát từ yêu cầu khắc phục hạn chế về thiếu phân vùng theo cao độ và rủi ro ngập lũ của phương án quy hoạch công viên đã được phê duyệt, bài báo đề xuất cấu trúc phân tầng không gian dựa trên mối quan hệ giữa cao độ địa hình và các mực nước báo động lũ sông Hồng. Mỗi tầng không gian tương ứng với mức độ rủi ro khác nhau, từ đó xác định nguyên tắc sử dụng đất, tổ chức không gian và hạ tầng kỹ thuật.

Trên cơ sở đó, không gian Công viên Phú Thượng được phân chia thành bốn tầng chính (Từ tầng 0 đến tầng 3), tương ứng với các ngưỡng cao độ và cấp độ rủi ro ngập lũ, được tổng hợp trong Bảng 1 dưới đây.

Bảng 1. Các phân tầng Công viên Phú Thượng theo cao độ và rủi ro ngập lũ

Tầng	Cao độ tự nhiên (m)	Mức rủi ro	Chức năng
0	< 9,5	Rủi ro rất cao	Sinh thái ngập nước, vùng đệm lũ
1	9,5 – 10,5	Rủi ro cao	Nông nghiệp sinh thái
2	10,5 – 11,5	Rủi ro trung bình	Không gian hoạt động ngoài trời theo mùa
3	> 11,5	Rủi ro thấp	Không gian cộng đồng an toàn lũ

Cấu trúc phân tầng không gian công viên nêu trên không chỉ là cơ sở phân vùng chức năng, mà còn định hình nguyên tắc quy hoạch công viên theo chiều đứng của hành lang bãi ven sông Hồng (Hình 4).

Hình 4. Nguyên tắc quy hoạch Công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng thích ứng lũ sông Hồng (Nguồn: Tuyên, 2026)

Cách tiếp cận này cho phép hình thành một cấu trúc công viên thích ứng động, trong đó các lớp không gian vừa độc lập về chức năng, vừa liên kết trong một hệ thống hạ tầng xanh thống nhất, đảm bảo vừa duy trì khả năng thoát lũ, vừa khai thác hiệu quả các giá trị địa hình sinh thái và văn hóa của khu vực. Trên cơ sở nguyên

tác quy hoạch trên, bài báo đề xuất giải pháp quy hoạch Công viên Phú Thượng cụ thể như sau:

Tầng 0 (dưới cao độ 9,5 m) là tầng nền tự nhiên, chịu rủi ro ngập rất cao và có thể bị ngập sâu, kéo dài trong các đợt lũ lớn. Đây là lớp không gian đóng vai trò lõi sinh thái và thoát lũ của toàn bộ công viên. Nguyên tắc chủ đạo tại tầng này là cho phép ngập hoàn toàn theo chu kỳ lũ. Không gian được định hướng phục hồi các hệ sinh thái ngập nước như bãi lau sậy, thảm cỏ bản địa, vùng đầm trũng và bãi bồi tự nhiên. Việc tổ chức không gian mặt nước sinh thái ngập lũ (floodable park) tại đây không nhằm mục tiêu khai thác sử dụng thường xuyên mà chủ yếu tăng khả năng trữ nước, làm chậm dòng chảy và giảm xói lở bờ bãi.

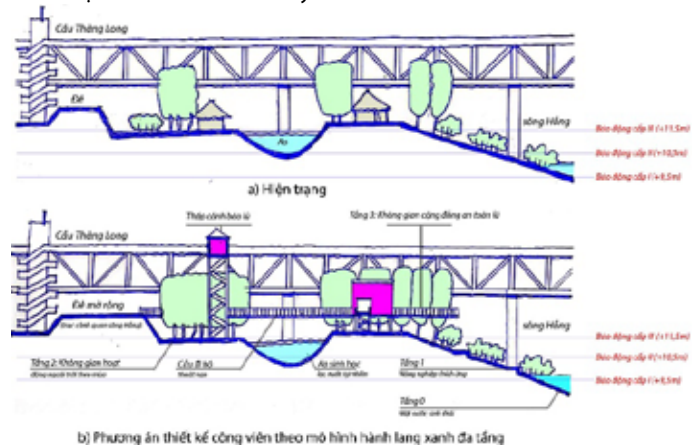
Tầng 1 (từ 9,5 m đến 10,5 m) là khu vực có rủi ro ngập cao nhưng theo chu kỳ ngắn hơn, thường ngập định kỳ theo mùa và có khả năng phục hồi tương đối nhanh sau khi lũ rút. Trên cơ sở đó, tầng này được định hướng cho các hoạt động sản xuất nông nghiệp có tính linh hoạt cao, ít phụ thuộc vào hạ tầng cứng và có thể chuyển đổi công năng theo mùa. Các mô hình nông nghiệp thích ứng là phù hợp, bởi chúng tận dụng được lợi thế đất phù sa màu mỡ, đồng thời không đòi hỏi đầu tư xây dựng cố định. Bên cạnh đó, tầng 1 còn đóng vai trò vùng chuyển tiếp sinh thái giữa phần ngập nước và không gian hoạt động cộng đồng, thông qua hệ thống bãi cỏ, thảm thực vật mềm, vùng đệm sinh học và các tuyến đường dạo tự nhiên. Sự kết hợp giữa sản xuất nông nghiệp sinh thái và cảnh quan mở cho phép hình thành các không gian “công viên nông nghiệp”, vừa tạo sinh kế cho cộng đồng, vừa nâng cao giá trị trải nghiệm và giáo dục môi trường.

Tầng 2 (từ 10,5 m đến 11,5 m) là khu vực có mức độ rủi ro ngập trung bình, tương đối an toàn trong điều kiện lũ vừa và nhỏ, song vẫn cần tính đến khả năng ngập trong các kịch bản cực đoan. Tại đây, mô hình hành lang xanh đa tầng cho phép bố trí không gian hoạt động ngoài trời theo mùa (vui chơi giải trí và thể dục thể thao) với mức độ can thiệp xây dựng có kiểm soát. Nguyên tắc thiết kế phải đảm bảo tính linh hoạt và khả năng thích ứng với thủy văn. Việc tổ chức các hoạt động du lịch sinh thái, sự kiện văn hóa ngoài trời hoặc giáo dục môi trường tại tầng 2 giúp tăng cường mối liên hệ giữa người dân đô thị và hệ sinh thái sông Hồng, đồng thời vẫn đáp ứng an toàn thủy văn.

Tầng 3 (trên 11,5 m) là khu vực có rủi ro ngập thấp nhất trong

phạm vi bãi ven sông và được xem là lớp hỗ trợ vận hành toàn bộ công viên. Tại đây có thể bố trí các không gian cộng đồng an toàn lũ. Tuy nhiên, nguyên tắc cốt lõi vẫn là công trình nhẹ linh hoạt, thích ứng ngập lũ, tránh hình thành công trình cố định làm gia tăng rủi ro và áp lực hạ tầng. Các công trình tại tầng 3 cần được thiết kế theo hướng sử dụng vật liệu nhẹ, kết cấu linh hoạt, năng lượng tự nhiên tuần hoàn và hệ thống xử lý nước thải phân tán gắn với các ao sinh học nhằm giảm thiểu tối đa tác động môi trường.

Đặc điểm thủy văn của sông Hồng thể hiện rõ sự phân hóa giữa mùa khô và mùa lũ, do đó không gian công viên phải cho phép biến đổi công năng theo thời gian. Trong mùa khô, tầng 1 và 2 có thể được tái sử dụng cho hoạt động nông nghiệp sinh thái và hoạt động cộng đồng; trong mùa lũ, các khu vực này chuyển sang chức năng trữ nước và giảm thiểu thiệt hại thiên tai. Tuyến giao thông chính của công viên được thiết kế dạng cầu trên cao và có thể kết nối trực tiếp với đường đê để thoát nạn khi có lũ. Giải pháp quy hoạch được minh họa như hình 5 dưới đây:

Hình 5. Minh họa mặt cắt không gian công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng

Như vậy, giải pháp quy hoạch cấu trúc phân tầng không gian cho phép chuyển dịch từ mô hình công viên tĩnh sang không gian thích ứng động, trong đó mức độ can thiệp xây dựng, chức năng sử dụng được điều chỉnh theo mức bão động lũ.

Bảng 2. So sánh phương án quy hoạch Công viên Phú Thượng đã phê duyệt và giải pháp đề xuất quy hoạch công viên theo mô hình hành lang xanh đa tầng

Khía cạnh	Phương án quy hoạch Công viên Phú Thượng được phê duyệt tại Quyết định số 6268/QĐ-UBND	Đề xuất quy hoạch Công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng	Hiệu quả của giải pháp đề xuất
Tổ chức không gian cảnh quan	Nhấn mạnh hoạt động công viên với công trình quảng trường, công trình dịch vụ du lịch, công viên chuyên đề. Phần lớn diện tích bị san gạt và tôn nền. Đường giao thông chưa được xác định cụ thể.	Nhấn mạnh phân khu theo cao độ hiện trạng và tần suất ngập. Định hướng không gian dựa trên không gian địa hình cảnh quan tự nhiên. Không san gạt và tôn nền. Đường trục chính dạng cầu trên cao, kết hợp thoát nạn khi có lũ	Giảm xung đột giữa quy hoạch sử dụng đất và điều kiện thủy văn sông Hồng
Hình thức và kết cấu công trình	Nhiều hạng mục công cộng dịch vụ cố định, nhưng chưa đề xuất hình thức và kết cấu	Định hướng công trình có cấu trúc nhẹ linh hoạt, nổi, tháo lắp thích ứng các mức độ ngập lũ	Thích ứng ngập lũ và giảm thiệt hại sau lũ
Thoát nước và xử lý nước thải	Sử dụng trạm xử lý nước thải tập trung 10m ³ /ngày, xả nước sau xử lý ra sông Hồng	Sử dụng công nghệ xử lý phân tán gắn với các trạm xử lý nhỏ kết hợp bãi lọc sinh học, vùng trữ nước (wetland) và khu vực mặt phủ thấm nước	Tăng cường xử lý sinh học, trữ và thấm nước, làm chậm dòng chảy mặt

Cấp nước và điện	Sử dụng nguồn nước sạch và điện chung của Thành phố	Hệ thống cấp nước tuần hoàn và năng lượng tái tạo và tự nhiên	Thúc đẩy hạ tầng xanh, an toàn và có khả năng chủ động nguồn nước và điện trong điều kiện ngập lũ
Sinh thái bãi sông	Đưa ra mục tiêu bảo tồn cảnh quan ven sông nhưng chưa làm rõ nội dung bảo vệ và tác động đến hệ sinh thái	Phục hồi sinh thái bãi bồi, thảm cỏ ngập nước, khu vực cây nông nghiệp có khả năng chịu ngập gắn với hoạt động du lịch sinh thái và vui chơi giải trí	Tăng cường đa dạng sinh học, bảo vệ hệ sinh thái bãi sông
Vật liệu	Sử dụng vật liệu hiện đại, ít khả năng thích ứng ngập lũ	Sử dụng gỗ ngoài trời, mặt phủ thấm, nền có khả năng nổi, kết cấu chống nước ăn mòn	Giảm bảo trì, tăng khả năng chịu ngập và thích ứng ngập lũ

5. CÁC KỊCH BẢN ĐIỀU CHỈNH QUY HOẠCH CÔNG VIÊN PHÚ THƯỢNG

Công viên Phú Thượng được UBND TP Hà Nội phê duyệt quy hoạch chi tiết tại Quyết định số 6268/QĐ-UBND ngày 17/12/2025. Theo quyết định này, quy hoạch chi tiết được duyệt chỉ là một cơ sở trong quá trình triển khai các thủ tục đầu tư, đồng thời có thể được xem xét điều chỉnh trong quá trình thẩm định dự án nhằm bảo đảm sự phù hợp với các quy định pháp luật hiện hành và yêu cầu thực tiễn. Trong trường hợp cơ quan chức năng yêu cầu bổ sung hoặc điều chỉnh, việc cập nhật quy hoạch cần được thực hiện kịp thời, đảm bảo tính thống nhất và đồng bộ giữa quy hoạch và dự án đầu tư.

Trên cơ sở các hạn chế đã được phân tích, việc điều chỉnh quy hoạch Công viên Phú Thượng trước bước phê duyệt dự án đầu tư là rất cần thiết nhằm nâng cao tính thích ứng, tính khả thi và sự phù hợp với điều kiện thủy văn - pháp lý của khu vực. Các kịch bản điều chỉnh được xây dựng trên nguyên tắc không thay đổi mục tiêu quy hoạch đã được phê duyệt, mà tập trung điều chỉnh các giải pháp tổ chức không gian và kỹ thuật ở các mức độ khác nhau. Theo đó, các kịch bản được phân loại theo cấp độ can thiệp tăng dần, tương ứng với khả năng điều chỉnh quy hoạch trong điều kiện thực tiễn, phản ánh sự khác biệt về điều kiện nguồn lực, thời gian, yêu cầu quản lý và mức độ chuyển đổi mô hình không gian, bao gồm:

Kịch bản 1 (mức độ tối thiểu): tập trung vào việc giữ nguyên cấu trúc sử dụng đất theo quy hoạch đã được duyệt, chỉ điều chỉnh sử dụng vật liệu, tăng diện tích thấm, kết cấu đường giao thông, hình thức và kết cấu công trình theo hướng linh hoạt. Các nội dung này cũng đã bỏ ngỏ trong Quyết định phê duyệt. Kịch bản này có ưu điểm là không phải điều chỉnh quy hoạch, thực hiện trong giai đoạn lập dự án. Tuy nhiên, hiệu quả cải thiện khả năng thích ứng ngập lũ còn rất hạn chế và chỉ mang tính tạm thời.

Kịch bản 2 (mức độ trung bình): cho phép điều chỉnh cục bộ chức năng sử dụng đất, tổ chức không gian theo các tầng cao độ, kết hợp bổ sung hệ thống hạ tầng xanh (BGI). Kịch bản này tạo ra sự cân bằng giữa tính khả thi và hiệu quả thích ứng, đồng thời bắt đầu hình thành cấu trúc không gian thuận theo logic thủy văn. Dù vậy, việc triển khai theo kịch bản này cần phải điều chỉnh cục bộ quy hoạch đã duyệt.

Kịch bản 3 (mức độ toàn diện): hướng tới tái cấu trúc toàn bộ không gian công viên theo mô hình hành lang xanh đa tầng, lấy cao độ và tần suất ngập làm khung tổ chức chính. Đây là phương án mang lại hiệu quả cao nhất về thoát lũ, phục hồi sinh thái và nâng cao giá trị không gian công cộng. Tuy nhiên, kịch bản này đi kèm yêu cầu điều chỉnh tổng thể quy hoạch đã được phê duyệt, mất nhiều thời gian và cần sự đồng bộ pháp lý và kỹ thuật, do đó chỉ phù hợp khi dự án được xác định là thí điểm chiến lược trong quy hoạch hành lang sông Hồng.

Bảng 3. Ba kịch bản điều chỉnh quy hoạch Công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng

Kịch bản	Giải pháp điều chỉnh quy hoạch				Bản chất điều chỉnh
	Tầng 0	Tầng 1	Tầng 2	Tầng 3	
1	Giữ các chức năng theo quy hoạch đã duyệt, chỉ điều chỉnh vật liệu, mặt phủ và khả năng thoát nước	Bổ sung yêu cầu cây chịu ngập, cấu kiện tháo lắp, biển cảnh báo	Điều chỉnh vật liệu sân, đường dạo, quảng trường theo hướng tăng tính thấm nước	Giữ nguyên các hạng mục đã duyệt, bổ sung yêu cầu kết cấu linh hoạt và vận hành an toàn lũ	Không điều chỉnh quy hoạch đã duyệt, chỉ bổ sung tiêu chí kỹ thuật thích ứng trong bước lập dự án
2	Điều chỉnh giảm mức độ khai thác thường xuyên, ưu tiên không gian trữ nước – sinh thái	Chuyển một phần chức năng đã duyệt sang không gian linh hoạt theo điều kiện thủy văn	Rà soát vị trí công trình, sân bãi, đường dạo để giảm cứng hóa và tăng hạ tầng xanh	Tập trung các chức năng cộng đồng, dịch vụ nhẹ ở khu vực an toàn hơn	Điều chỉnh cục bộ quy hoạch đã duyệt, nhưng không làm thay đổi định hướng chính cấu trúc quy hoạch
3	Bổ trí lại các chức năng đã duyệt thành không gian sinh thái tự nhiên và thoát lũ	Bổ trí lại các chức năng đã duyệt theo tính chất vùng đệm ngập theo điều kiện thủy văn	Bổ trí lại hệ thống công trình quảng trường, vui chơi giải trí theo nguyên tắc bán ngập	Bổ trí lại các điểm hoạt động cộng đồng, sáng tạo, hỗ trợ vận hành ở trên cao, không cản trở và ảnh hưởng đến việc thoát lũ	Điều chỉnh tổng thể quy hoạch đã duyệt theo mô hình hành lang xanh đa tầng

Tiêu chí lựa chọn kịch bản nên dựa vào năm nhóm biến chủ đạo: Mức độ cho phép điều chỉnh pháp lý, khả năng phân tích thủy lực và dự báo thủy văn sông Hồng, ngân sách đầu tư; yêu cầu tiến độ, và mức độ chấp nhận xã hội. Về nguyên tắc, kịch bản 1 chỉ phù hợp như là bước chuyển tiếp kỹ thuật từ quy hoạch đã duyệt sang thực hiện dự án, kịch bản 2 có thể là lựa chọn cân bằng trong ngắn và trung hạn, còn kịch bản 3 phù hợp khi TP Hà Nội muốn định hình Công viên Phú Thượng như dự án mẫu cho quy hoạch không gian xanh trong hành lang thoát lũ sông Hồng.

6. THẢO LUẬN

Tính khả thi của các kịch bản điều chỉnh quy hoạch nằm ở chỗ không phủ nhận định hướng quy hoạch Công viên Phú Thượng đã được phê duyệt, mà tái cấu trúc định hướng đó theo logic cao độ - thủy văn. Nói cách khác, bài viết không đề xuất biến bãi sông thành khu kỹ thuật chống lũ trồng, mà hướng tới một không gian xanh có khả năng vận hành linh hoạt theo chu kỳ mùa nước. Cách tiếp cận này tương thích với các nguyên tắc của quy hoạch thủy lợi lưu vực sông Hồng - sông Thái Bình (Bộ Nông nghiệp và Môi trường, 2026), bao gồm giữ không gian thoát lũ, nâng cao chất lượng cảnh quan và bổ sung không gian công cộng, du lịch sinh thái ven sông cho đô thị trung tâm.

Rào cản lớn nhất đối với việc lập quy hoạch công viên là yếu tố pháp lý. Mọi can thiệp trong khu vực bãi sông Hồng đều phải chứng minh không làm suy giảm lưu lượng lũ thiết kế, không làm gia tăng mực nước lũ và không gây ảnh hưởng bất lợi đến chế độ dòng chảy của khu vực lân cận. Đồng thời, giải pháp thiết kế phải tuân thủ quy hoạch phòng, chống lũ sông Hồng và hệ thống quy chuẩn, tiêu chuẩn hiện hành. Trong bối cảnh đó, giải pháp quy hoạch công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng cần được hiểu như một nguyên tắc tổ chức không gian phù hợp thoát lũ, trong đó ưu tiên giảm thiểu thấp nhất can thiệp xây dựng công trình và hướng tới tăng cường tối đa khả năng thích ứng với điều kiện thủy văn.

Một điều kiện quan trọng khác là sự tham gia của cộng đồng trong quá trình triển khai. Mặc dù chính quyền địa phương đã tổ chức công bố quy hoạch đã được phê duyệt, song đối với công viên trong bãi sông, cần có sự tham gia thực chất của các thành phần có liên quan, đặc biệt cư dân địa phương, là người đang sử dụng trực tiếp không gian này. Việc tham gia này cần được tích hợp ngay từ giai đoạn thiết kế, đặc biệt trong xác định vị trí, thành phần chức năng và tổ chức không gian, phương án sơ tán khi có lũ và cơ chế vận hành, bảo trì trong thực tiễn. Đây cũng là bài học quan trọng từ chương trình "Room for the River", trong đó thành công không chỉ đến từ giải pháp kỹ thuật mà còn từ sự phối hợp đa cấp và liên ngành (STOWA, 2015).

7. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Không nên quy hoạch Công viên Phú Thượng theo mô hình công viên đô thị tĩnh rồi đặt trong hành lang sông Hồng luôn biến động, mà cần xác định công viên như một cấu phần không tách rời của hành lang thoát lũ sông Hồng. Điều chỉnh quy hoạch công viên Phú Thượng theo mô hình hành lang xanh đa tầng cho phép chuyển dịch từ tư duy "ổn định hóa không gian" sang "tổ chức không gian theo biến động thủy văn". Nhờ đó công viên đạt đồng thời ba mục tiêu chính: An toàn thoát lũ, phục hồi sinh thái và nâng cao giá trị công cộng, du lịch, dịch vụ sinh thái của bãi sông. Ba kịch bản điều chỉnh đóng vai trò như các bước chuyển tiếp theo cấp độ can thiệp, tạo ra lộ trình triển khai linh hoạt từ điều kiện đặc thù hiện trạng đến áp dụng triệt để mô hình hành lang xanh đa tầng. Nghiên cứu góp phần bổ sung cách tiếp cận quy hoạch công viên ven sông tại Việt

Nam theo hướng không gian thích ứng động dựa trên địa hình hiện trạng và thủy văn.

Từ kết quả nghiên cứu này, tác giả kiến nghị: Trước khi lập dự án đầu tư, phải tổ chức điều chỉnh quy hoạch chi tiết tỉ lệ 1/500 Công viên Phú Thượng. Trong đó, khuyến nghị chính quyền địa phương cân nhắc kịch bản 2 và 3 để định hướng phương án điều chỉnh quy hoạch công viên. Tiếp tục tham vấn các bên liên quan cho các bước thực hiện, đặc biệt coi trọng vai trò tham gia của cộng đồng dân cư địa phương. Cuối cùng, Thành phố nên định hướng Công viên Phú Thượng như một dự án thí điểm để thiết lập hệ thống công viên ngập lũ cho toàn bộ hành lang sông Hồng chảy qua nội đô, thay vì giải quyết dự án như các trường hợp công viên đô thị.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Ahern, J. From fail-safe to safe-to-fail: Sustainability and resilience in the new urban world. *Landscape and Urban Planning*, 100(4), 341-343, 2011.
- [2] Benedict, M. A., & McMahon, E. T. *Green infrastructure: Linking landscapes and communities*. Island Press, 2006.
- [3] Bộ NN&MT. *Phê duyệt Quy hoạch thủy lợi lưu vực sông Hồng - Thái Bình thời kỳ đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050*, 2026.
- [4] Chính phủ. *Nghị định số 113/2007/NĐ-CP ngày 28/6/2007 quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Đê điều*, 2007.
- [5] Cohen-Shacham, E., Walters, G., Janzen, C., & Maginnis, S. *Nature-based solutions to address global societal challenges*. IUCN, 2016. DOI: 10.2305/IUCN.CH.2016.13.en.
- [6] European Commission. *Building a green infrastructure for Europe*. Publications Office of the European Union, 2013. DOI: 10.2779/54125.
- [7] Forman, R. T. T. *Land mosaics: The ecology of landscapes and regions*. Cambridge University Press, 1995.
- [8] Haasnoot, M., Kwakkel, J. H., Walker, W. E., & ter Maat, J. *Dynamic adaptive policy pathways: A method for crafting robust decisions for a deeply uncertain world*. *Global Environmental Change*, 23(2), 485-498, 2013.
- [9] Lê Văn Ánh. *Tần suất xuất hiện các trận lũ và thời gian lũ ở cấp báo động ở hạ lưu hệ thống sông Hồng thời kỳ 1961-2000*. Trung tâm Quốc gia Dự báo KTTV, 2001.
- [10] Liao, K. H. *A theory on urban resilience to floods-A basis for alternative planning practices*. *Ecology and Society*, 17(4), 48, 2012.
- [11] Nguyễn Văn Tuyên. *Cấu trúc quy hoạch Hành lang xanh TP Hà Nội*. NXB. Xây dựng, 2022.
- [12] Nguyễn Văn Tuyên. *Chữa lành đô thị từ thiên nhiên: Từ lý thuyết đến thực hành quy hoạch*. *Tạp chí Kiến trúc*, số 09, 2025.
- [13] Nguyễn Văn Tuyên. *Nghiên cứu giải pháp quy hoạch phát triển bãi giữa sông Hồng theo lý thuyết hành lang xanh. Đề tài nghiên cứu cấp trường, Trường Đại học Xây dựng Hà Nội*, 2026.
- [14] Pochodyła, E., Glińska-Lewczuk, K., & Jaszczak, A. *Blue-green infrastructure as a new trend and an effective tool for water management in urban areas*. *Landscape Online*, 92, 1-20, 2021, doi: 10.3097/L0.202192.
- [15] Quốc hội. *Luật Đê điều số 79/2006/QH11*, 2006.
- [16] STOWA. *Room for the River Programme*. Dutch Delta Programme, 2015.
- [17] Thủ tướng Chính phủ. *Quyết định số 257/QĐ-TTg ngày 18/2/2016 về việc phê duyệt Quy hoạch phòng, chống lũ và quy hoạch đê điều hệ thống sông Hồng, sông Thái Bình*, 2016.
- [18] Thủ tướng Chính phủ. *Quyết định số 429/QĐ-TTg ngày 21/4/2023 về việc điều chỉnh, bổ sung Quy hoạch phòng, chống lũ hệ thống sông Hồng, sông Thái Bình*, 2023.
- [19] UBND phường Phú Thượng. *Nội dung tham vấn trong quá trình thực hiện đánh giá tác động môi trường dự án*, 2026.
- [20] UBND TP Hà Nội. *Quyết định số 1045/QĐ-UBND ngày 24/3/2022 về việc Phê duyệt Quy hoạch phân khu đô thị sông Hồng, tỷ lệ 1/5000 (đoạn từ cầu Hồng Hà đến cầu Mễ Sở)*, 2022.
- [21] UBND TP Hà Nội. *Quyết định số 6268/QĐ-UBND ngày 17/12/2025 về việc Phê duyệt Quy hoạch chi tiết Công viên công cộng phường Phú Thượng, tỷ lệ 1/500*, 2025.
- [22] Văn phòng Quốc hội. *Văn bản hợp nhất số 70/VBHN-VPOH năm 2025 về Luật Đê điều*. Quốc hội Việt Nam, 2025.